

- Jan Angelo Zeyer (1878 – 1945)

metodický průvodce, varianta A

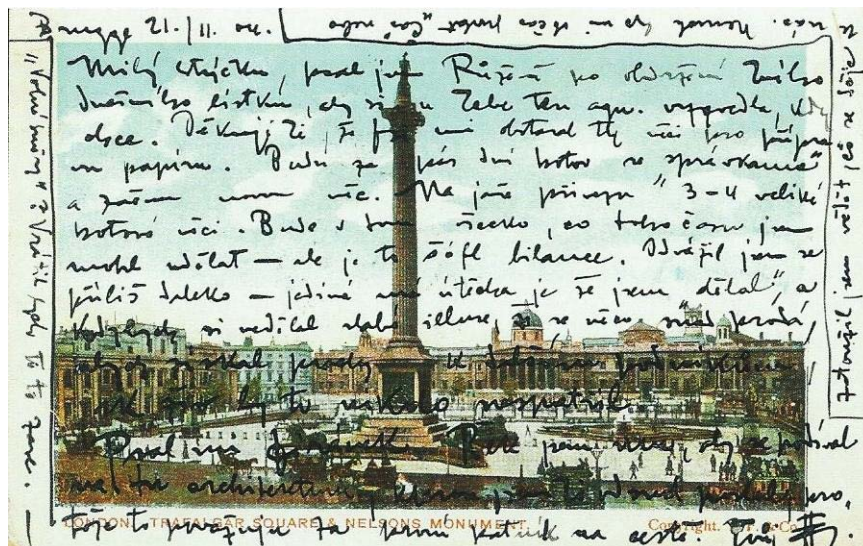

Zdroj: Bednařík, F. *V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918*, Praha, Památník odboje, 1927, s. 589

I. Zahraniční cesty a pobyt v Bruggách

Mladý Jan Angelo Zeyer se na radu svého profesora ak. malíře Václava Brožíka vydává, po svých studiích na pražské výtvarné akademii (1896-1900), na umělecko – poznávací cesty po Evropě i po světě. V letech 1906 až 1913 se usadí v belgických Bruggách. Roudnický mecenáš a zakladatel obrazové galerie, August Švagrovský, Jana Angela finančně i psychicky podporuje.

DOK 1: Dopis Angela Zeyera Augustu Švagrovskému

(...) Děkuji Ti, že jsi mi obstaral ty věci (...) Na jaře přivezu 3-4 velké hotové věci. Bude v tom všecko, co toho času jsem mohl udělat – ale je to „šofl“ bilance (...) jediná má útěcha je, že jsem dělal, a kdybych si udělal slabé iluze, že se něco snad prodá, abych získal prachy k dalším podnikům, jak živ by to nikdo nespátřil.

(...) Zatoužil jsem vědět, co se děje u nás [v Čechách]. Nemoh bys mi občas poslat „Čas“ nebo „Volné směry“? Vrátil bych ti to zase.

Zdroj: *Fond pozůstalost J. A. Zeyera*, Galerie moderního umění Roudnice nad Labem

- Z oslovení dopisu zjistí, v jakém příbuzenském poměru byli Zeyer a Švagrovský. Švagrovský byl Zeyerův strýc, jak nás o tom informuje oslovení v dopise „Milý strýčku“. Alois Švagrovský, bratr Zeyerovy matky Františky Švagrovské, byl velkým milovníkem umění. Angela podporoval nejen finančně. Poté, co byl Zeyer roku 1916 zraněn do oka a hůře viděl, měl tendence opakovaně zanechat kariéry malíře, což mu Švagrovský ustavičně rozmlouval.
- Kdy a kde byl dopis napsán? Opiš příslušnou pasáž. „Bruggy, 21.2.“ Datum se zachovalo bez letopočtu. Předpokládáme, že pohled pochází z let 1900 – 1913, kdy Zeyer cestoval po Evropě, či pobýval v Bruggách (1907 - 1913). Ještě pravděpodobnější se zdá být rok 1904, kdy podnikl cestu do Londýna a Brugg, odkud přivezl „3 až 4 velké obrazy“¹
- Jaké město je zobrazeno na pohledu a o čem to vypovídá vzhledem k Zeyerovým cestám (viz popisek vlevo dole pod obrázkem)? Trafalgarské náměstí v Londýně. Pohled je dokladem ze Zeyerova zahraničního pobytu. V první dekádě 20. století Angelo tvořil a vystavoval kromě Belgie také v Anglii a Skotsku.
- Charakterizuj finanční situaci malíře Zeyera na základě ukázky. Dokázal si na sebe vydělat jen ze své umělecké činnosti? Za co asi Švagrovskému v dopise děkuje. Z dopisu je evidentní, že se nemohl vždy spoléhat na to, co se z jeho díla prodá. Potřeboval finanční kapitál, který mu Švagrovský opatřoval. Později, roku 1906, Zeyer uzavřel výhodnou smlouvu s nakladatelstvím B. Kočí a zavázal se malovat knižní ilustrace. Za to pak dostával 500 Kč měsíčně².
- Uveď dva názvy časopisů, které Zeyer požaduje. O jaké tematice, myslíš, že časopisy pojednávají? Jan Angelo chce znát novinky z českého kulturního dění a prosí o časopisy „Čas“ a „Volné směry“. I přes svou snahu se Zeyer zvláště v době, kdy pobýval v Bruggách (1907-1913), odcizil od domácí umělecké scény. Po svém návratu do vlasti 1919 se již nikdy plně nezačlenil do generace českých malířů.

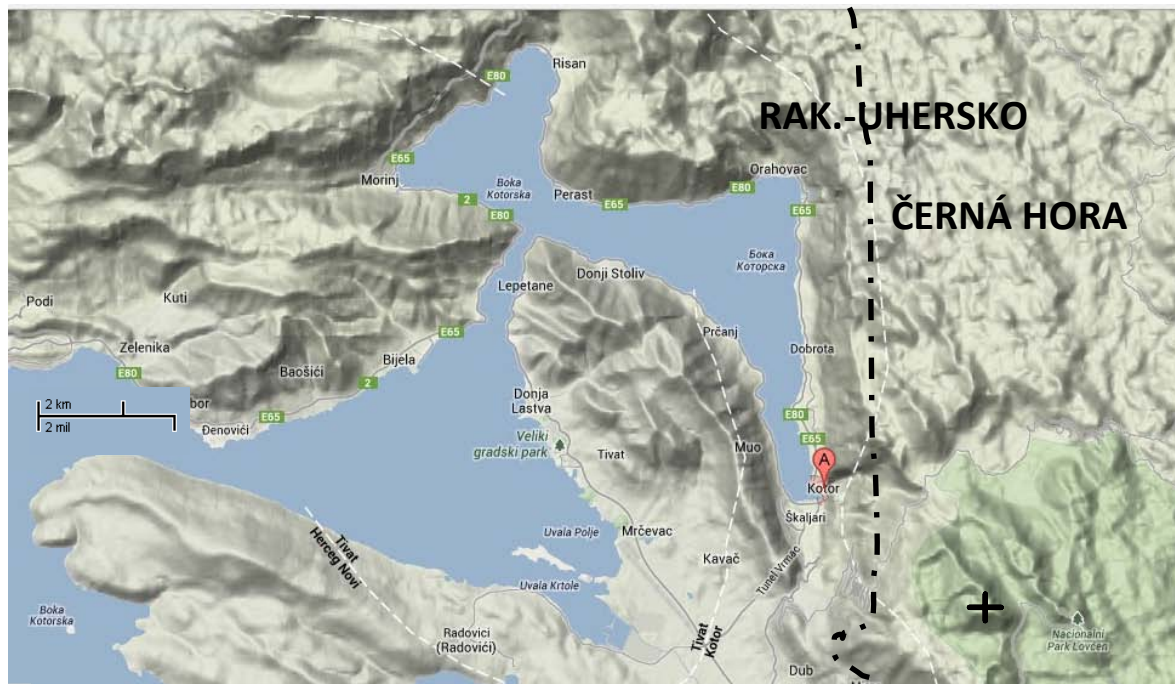
¹ Hlaváčková, M. *Katalog k souborné výstavě J. A. Zeyera*, Galerie v Roudnici nad Labem. Duben-červen 1988, s. 23

² ibidem

II. Důstojník rakousko-uherské armády

Angelo Zeyer je v roce 1914 vyslán jako důstojník rakousko-uherské armády na krakovskou frontu. V zimě na přelomu 1915/16 pak bojuje v Kotoru a v lednu je u Lovčen vážně raněn do oka, načež se vrací do Prahy na léčení.

DOK 2: Mapa znázorňující povrch krajiny Boky kotorské (dnes na rozhraní Chorvatska a Černé Hory)

Zdroj: <https://maps.google.cz/>

Legenda k mapě:

- - - - - státní hranice mezi Rakousko-Uherskem a Černou Horou

+ kóta vrcholu Lovčen 1769 m n.m.

 Kotor

DOK 3: Svědectví čs. legionáře Františka Kryštofa z bitvy o Lovčen

(...) Spousty hladového srbského vojska, které táhly černoorským územím, vybrakovaly vše, co bylo k snědku. A jako vždy, tak i nyní, je spojenci, nechali na holičkách (...) Bombardování Drače, útoky na lovčenskou skupinu, postup Bulharů – tyto události budí paniku (...) 21. prosince 1915 : Černoorské vojsko je pět dní bez chleba. Národ je zcela vyhladovělý...

(...) Počátkem ledna 1916 rakousko-uherské voje, osvěžené novými posilami, zkoumaly častými a silnými přepady, kde by bylo možno prolomit černoorské řady. 7. ledna zahájil nepřítel všeobecný útok. Podle prudkosti dělostřelectva bylo zřejmé, že hlavním cílem Rakušanů je Lovčen. Tisíce granáty, vybuchující s ohnivým třeskem

v kamenitých stráních, drtily balvany v nesnesitelné úlomky a rozhazovaly tuto tříšť daleko na všechny strany, ohrožující na životě každého, kdo se odvážil vyjít z úkrytu.

Černohorské dělostřelectvo odpovídalo na každých sto střel jedním výstřelem, neboť byly baterie, které měly sotva 20-30 ran pro každou hlaveň. Pěchota, která po čtrnáct dní nedostávala již chleba, nemohla v tomto pekle (...) odrazit svěžího útočníka, jemuž na sta děl razilo cestu na Lovčen.

DOK 3b: Osobní dopis černohorského krále Nikoly

12. ledna 1916: Sire, Vaše vojsko obsadilo dnes mé sídelní město. Černohorská vláda je nucena žádati císařskou a královskou vládu o mír (...) obracím se předem na Vás, abyste se zasadil o čestný mír tak, aby jej mohla snést důstojnost mého národa (...) Doufám, že Vaše milostivé a rytířské srdce nedopustí, abychom doznali pokoření, kterého jsem si nezasloužil.

(Zdroj: Kryštof, F. Lovčen, Hradec Králové, Fr. Šupka, 1927)

- Na mapě najdi údaje obsažené v legendě. Popiš povrch území, z kterého nastoupila boj R-U vojska a na druhé straně černohorsko-srbská armáda. Která z armád měla výhodnější postavení (hory x nízko položené pláže)? Rakouské vojsko muselo od pobřeží zdolat opevněné vrcholky, kde na ně čekala černohorská armáda. Ta měla výhodu vysoko postavených pozic, vrchol Lovčen byl nejvyšší v kraji. Úzký pás dalmatského pobřeží s městem Kotor patřil po anexi Bosny a Hercegoviny Rakousku – Uhersku. Boka (tj. záliv) kotorská byla dobře opevněna sítí pevností, které kontrolovaly přístup od moře. Z opačné strany, tj. ze skalnatého vnitrozemí, však tento úzký pás rakouského území již od počátku války ostřelovalo vojsko Černé Hory. K rozhodujícímu střetu došlo však až na začátku ledna 1916.
- Charakterizuj stav černohorské a R-U armády na počátku bitvy o Lovčen. Černohorské vojsko bylo vyčerpané, špatně živěné a nedostatečně vyzbrojené. Na vině bylo především nedostatečné zásobování. Spojenci (Dohoda) přislíbily zásilku proviantu. Spojenecká loď však byla potopena rakouskými ponorkami dřív, než vjela do přístavu. Navíc do Černé Hory proudily hordy srbského zbídačeného vojska, které ustupovalo do hor před Bulhary. Sami hladoví Černohorci nebyli schopni nasytit své srbské spojence. Rakušané měli naopak čerstvé lidské síly a dostatek munice.
- Co černohorský král Nikola ve svém dopise žádá? Obrací se přitom na rakouského císaře Františka Josefa I. Na jaké vlastnosti tohoto panovníka apeluje? Král Nikola žádá o mír R-U císaře Františka Josefa I. Zdůrazňuje rytířské ctnosti po vzoru starobylých reků a panovníků „z boží vůle“: čest, milosrdenství a důstojnost.
- Autorem DOK 3 je čs. legionář v srbské armádě František Kryštof. Na druhé straně barikády je zase osobní příběh důstojníka Angelo Zeyera v rakouské uniformě. Zamysli se nad tím, co měly obě osobnosti společné a rozdílné. Jaká bylo asi bojové nadšení každého z nich (Zeyer - Čech v rakouské armádě; Kryštof – Čech legionář v bratrském slovanském vojsku)?

Angelo Zeyer	František Kryštof
Společné oběma: Oba byli vojáci na stejné frontě (tj. srbské) a prožívali stejné strasti i hrůzy války. Stáli však proti sobě, každý v jiné zneprátelených armád. Byli si tedy protivníky.	
Důstojník R-U vojska	Čs. legionář na srbské frontě
Předpokládáme, že jakožto Čech bojoval spíše z povinnosti, tj. z donucení.	Nejprve působil v srbské armádě, poté v Černé Hoře, aby bránil samostatnost jihoslovanského státu.

Kdo přesně se střetl na srbsko – černoorské frontě (armády kterých států, kdo proti komu)? Vyjdi z textu.

...R-U....

...Bulharsko.....

X

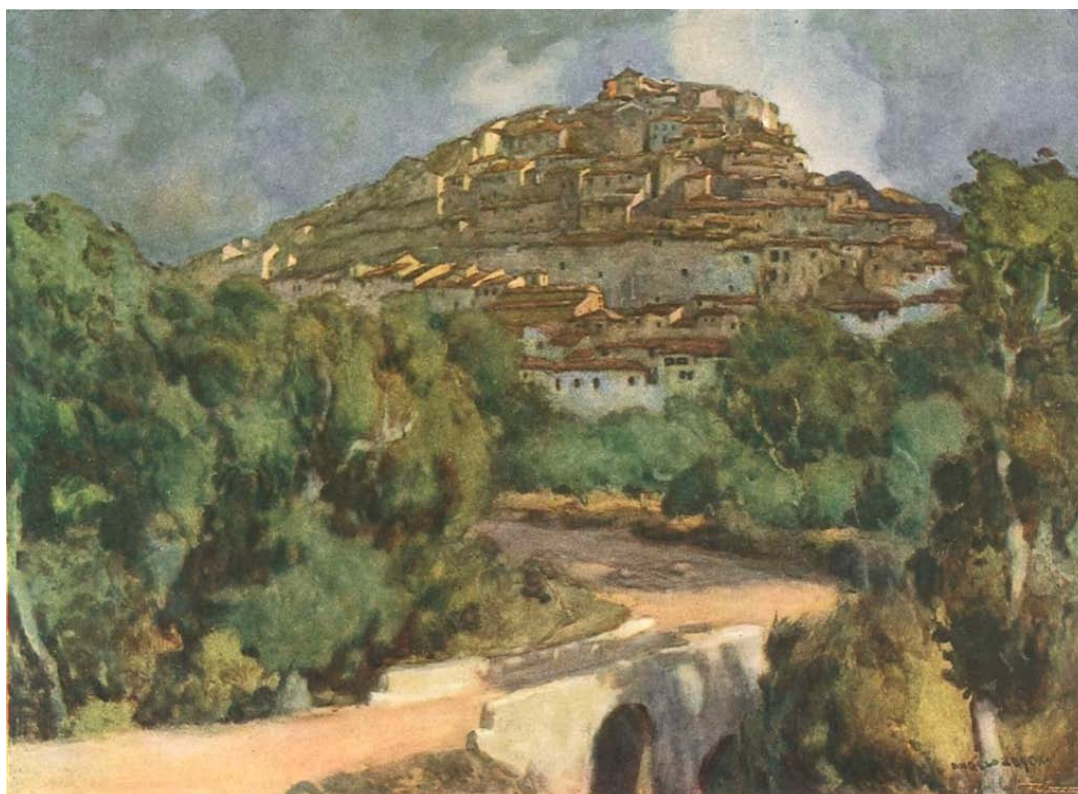
...Černá Hora...

.....Srbsko.....

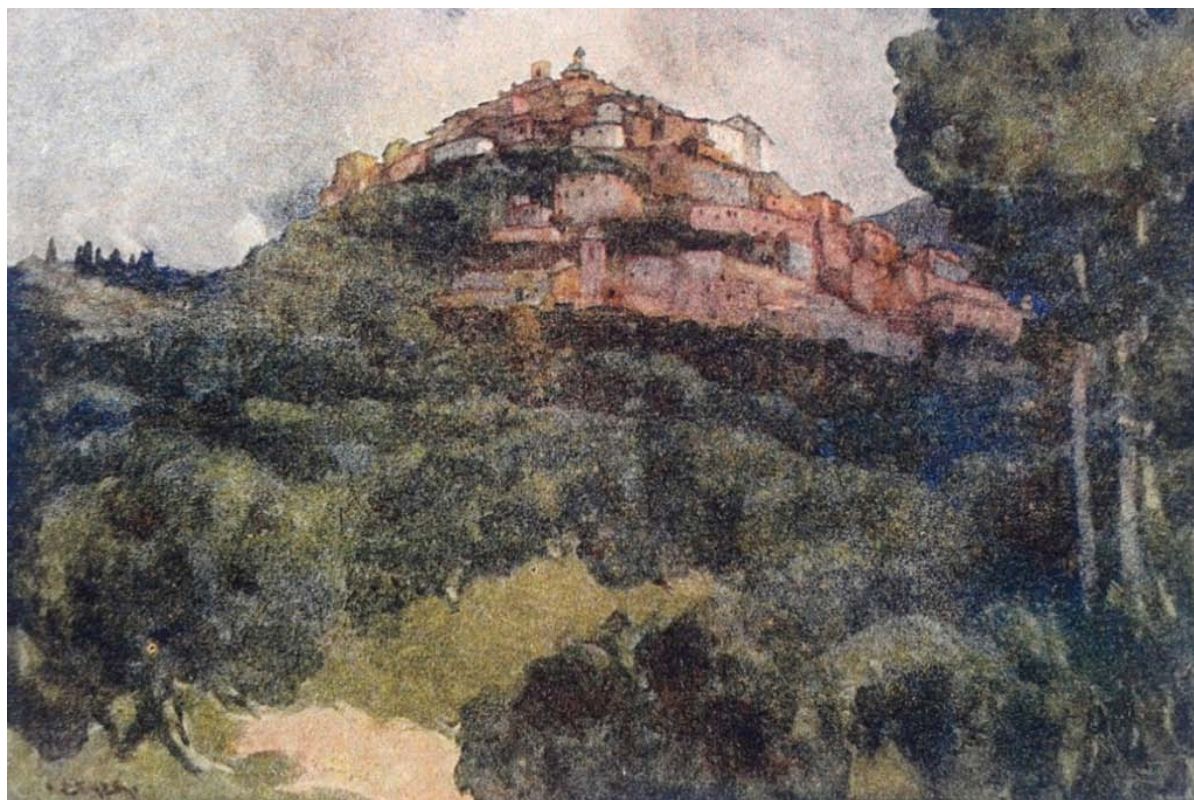
III. Legionář na italské frontě

V posledních dvou letech války (1917-18) se Angelo Zeyer angažuje ve prospěch čs. legie v Itálii. Po válce se vrací, aby obrazem zachytil památná místa bitev a města se sídly velitelství čs. vojenských pluků a praporů.

DOK 4A: Angelo Zeyer: Padula

DOK 4B: Angelo Zeyer: Trevi

DOK 4C: Angelo Zeyer: Narni

Zdroj: Bednařík, F. *V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918*, Praha, Památník odboje, 1927, s. 496 - 500

- Na základě obrázků popiš, jak vypadala vyobrazená italská města. Myslíš, že se dobývala těžko či snadno? Jakým způsobem jsou zasazena do krajiny? Jaký měla města charakter?

Vyobrazená města se nacházejí v provincii Umbrie v srdci Itálie. Ráz krajiny je spíše rovinatého charakteru, tudíž bylo zapotřebí lidská osídlení náležitě opevnit. Všimněme si, že tvoří tzv. citadely vystavěné na vyvýšeném místě, aby se těžko dobývaly.

Od roku 1915, kdy Itálie vstoupila do války na straně Dohody, proudili zajatí vojáci do nitra Itálie, kde byli internováni v zajateckých táborech. Jedním z nich byla Padula.

DOK 5: Zajatecký tábor vojáků z c.k. armády

Historický klášter padulský stal se tedy od listopadu 1915 táborem rakousko-uherských zajatců (...) Byli to Němci a Maďaři, kteří projevovali příliš okatě své rakušácké smýšlení, čímž pobouřili hlavně Jihoslovany, takže došlo až ke rvačce.

(...) Hmotné postavení zajatců bylo na poměry dosti dobré, každý měl svůj kavalec, slamník, polštář, dvě pokrývky a prostěradla (...) Strava byla hojná a výživná.

Velký příliv [zajatců] nastal v srpnu [1916] po bitvě u Gorice. V prvním roce války umísťovali totiž Italové zajatce pouze ve starých budovách, snad v domnění, že válka brzy skončí a zajatců nebude mnoho. Později teprve začaly se stavět dřevěné baráky, v nichž se dalo na poměrně malé ploše ubytovati mnoho lidí... V listopadu byli již všichni zajatí přemístěni z kláštera do baráků. Místnosti byly přeměněny na kanceláře, skladiště a nemocnici. Zhoršení stavu bylo pozorovati i na stravě. Od 1. prosince nedostávali zajatci ráno kávy, nýbrž sýr, kaštany, pomeranče, ořechy a slanečky. Maso dáváno jen třikrát týdně, dávka chleba zmenšena.

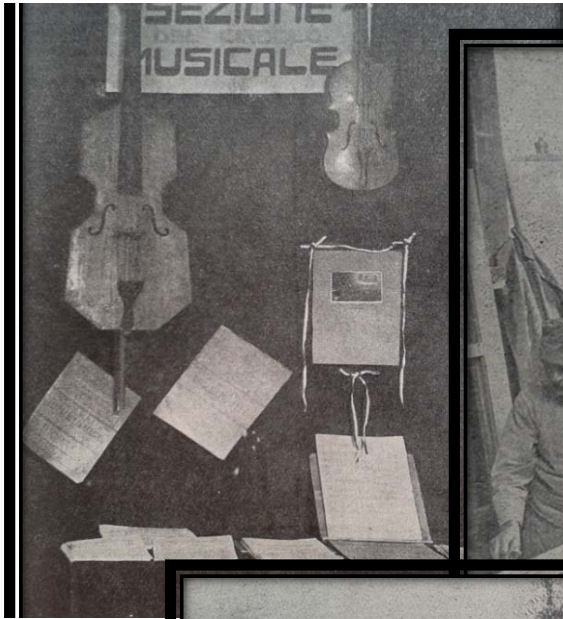
Zdroj: Bednařík, F. *V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918*, Praha, Památník odboje, 1927, s. 72-160

- **Jmenujte místo, kam byli shromažďováni rakousko-uhersští zajatci v Itálii, a řekněte, s jakými národnostmi bychom se zde mohli setkat (vyjděte z textu).** Tábor v Padule byl zřízen v budově bývalého kláštera. Mezi zajatci bychom našli reprezentanty mnohonárodnostního Rakouska – Uherska. V textu jsou výslovně zmíněni Němci, Maďaři a Jihoslované (tj. Chorvati, Slovinci, Bosňáci).
- **Popište kvalitu života v zajateckém táboře a jeho proměnu v letech 1915-1916. Proč se začali stavět, tzv. dřevěné baráky?** Zpočátku se zajatci ubytovávali do kamenných domů, dostávali dostatečnou stravu a měli ložní prádlo. Po bitvě u Gorice v 2. pol. roku 1916, skokem přibýlo zajatců. Aby je bylo kde uložit, musely se vystavět nové prosté příbytky, tzv. dřevěné baráky, kde zajatci neměli již tak dobré podmínky jako v domech kamenných.

DOK 6A-F: Snímky ilustrující aktivity zajatců, čs. dobrovolníků

Zdroj: Bednařík, F. V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918, Praha, Památník odboje, 1927, s. 140-230

- Na základě obrazových dokumentů (DOK 6A-F) popište aktivity zajatců. Při kterých aktivitách, myslíš, spolupracovalo více národností?
Aktivity na snímcích: pěvecký sbor, obuvníci, hudebníci, divadelníci, truhláři, sportovci. Jsou známa svědectví, o tom, jak se po fotbalovém zápase strhla bitka mezi týmy Jihoslovanů a Němců³. Naproti tomu společná zaměstnání a zábava spíše mezinárodní vztahy utužovala a přinejmenším budila zvědavost jednoho národa o druhý (např. zpěv, divadelní představení).

DOK 7: Čs. dobrovolnický sbor v Santa Maria Capua Vetere a Jan Angelo Zeyer

(...) Musil přijít bratr poručík [Angelo] Zeyer, aby odkryl ve skupině našich bratří Kopeckých staré tradice, zděděné po otci v umění panáčkového divadla. Jeho přičiněním si mohli Kopečtí postavit divadélko a opatřit loutky a uspořádali první představení.

Zdroj: Laška, J. *Jak se naši hoši baví na frontě*, in: *V boj*, 1918

- Jak se zasloužil Angelo Zeyer o povznesení kulturního života mezi čs. dobrovolníky, později vojáky legionáři?
Tím, že podporoval bratry Kopecké v jejich loutkářském umění, aby mohli hrát představení čs. vojákům. Zeyer, vida blahodárné účinky umění i ušlechtilé zábavy na vojáky, opatřil finanční prostředky na nákup loutek.
- Vytvoř pětilístek na téma jako shrnutí oddílu III. (témata zajatecký tábor a čs. dobrovolnický sbor) T
Tento úkol je inspirován metodou z programu Kritické myšlení zvanou pětilístek. Je to pětiřádková básnička, která děti učí stručně shrnout téma, koncentrovaně o něm vyslovit něco opravdu podstatného. Kromě toho, že je to důležitá dovednost myšlení, učí je to také zpracovávat informace, s nimiž se setkávají.

Vodítka:

- 1. řádek je téma, námět pětilístku. _____
- 2. řádek je dvouslovný popis tématu, jaké je. _____
- 3. řádek vyjadřuje třemi slovy dějovou složku, _____
tedy co téma dělá nebo co se s ním děje.
- 4. řádek jsou syntakticky spojená čtyři slova, _____
ukazující vcítění do tématu.
- 5. řádek je jednoslovné synonymum, které _____
rekapituluje podstatu tématu (metafora).

Zdroj: Materiály ke kurzům Čtením a psaním ke Kritickému myšlení RWCT). o. s. Kritické myšlení

³ Viz Bednařík, F. *V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918*, Praha, Památník odboje, 1927, s. 72 - 80

Příklad řešení:

Český voják v zajateckém táboře

Hladový, nešťastný

Vzpomíná, angažuje se, je apatický.

Zpívá, aby nezapomněl na domov

Vězení nudy i zábavy.

Pokud se žáci setkávají s touto metodou poprvé, mohou být poněkud zaskočeni. Je vhodné je buď připravit tím, že jim před prací s pracovním listem dáme příležitost vyzkoušet si pětílístek na jiném, snadnějším, konkrétnějším tématu (dárek, rodina, kniha...), nebo je nechat tvořit ve dvojicích, anebo jim umožnit zčásti pracovat společně. Celá třída například navrhuje vhodná slova a slovní spojení, která se zapíše na tabuli. Při závěrečné individuální tvorbě pětílístku se jimi mohou žáci inspirovat.

DOK 8A: Vznik čs. vojska v Itálii

Koncem března [1918] bylo tedy zásadně rozhodnuto, že československé vojsko v Itálii postaveno. Smlouva byla podepsána z italské strany Orlandem, za Národní radu zemí československých Štefánikem (...) Královská italská vláda uznává existenci jednotného a samosprávného čs. vojska, podřízeného v národním, politickém a právním ohledu autoritě Národní rady zemí československých (nynější ústředí v Paříži, 18 rue Bonaparte).

Zdroj: Bednařík, F. *V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918*, Praha, Památník odboje, 1927, s. 532

DOK 8B: Někdejší ústředí ČSNR

Zdroj: osobní fotografie, Jan Lorenc

- Komu bylo čs. vojsko podřízeno? Jaká instituce se dnes nachází v budově tehdejšího ústředí ČSNR (viz DOK 8B)?

Čs. vojsko bylo přímo podřízeno ČSNR se sídlem v Paříži. Přitom je jasné, že legie musely respektovat strategie velení armád států, kde se právě nacházely. Dnes se v budově tehdejšího ústředí ČSNR nachází České centrum a konzulární oddělení ČR v Paříži.

Seřaď chronologicky následující pojmy a přiřaď letopočty:

zajatecký tábor - čs. vojsko - Československý dobrovolnický sbor – 1918 – 1915 – 1917

1. ___ zajatecký tábor ___ 1915 _____
2. ___ Československý dobrovolnický sbor ___ 1917 ___
3. ___ čs. vojsko ___ 1918

DOK 9A: Angelo Zeyer: Riva

Zdroj: Kol. *Zlatá Praha legiím*, Praha, Otto, 1928, s. 51

Poručík Jan Angelo Zeyer, velitel 2. kulometné rotý čs. armádního sboru v Itálii v roce 1918, na svém obraze zachytil poválečnou Rivu spjatou s osudem československého důstojníka legionáře Aloise Štorcha. Ten se dostal z rakouských zákopů k Italům a vstoupil do čs. legie, kde následně vykonával službu výzvědčíka čs. vojska v Itálii.

DOK 9B: Legionář Alois Štorch před rakouským soudem v městě Riva

Když Štorch a Šmarda [výzvědčici] byli zpozorováni a zajati, naložili je a odvezli do Rivy (...) Prozradili je tlumoky, které byly na břehu nalezeny a v nichž zůstala líčidla a italský chléb (...) Druhý den večer [4. července 1918] začal soud (...) Státní návladní žádal pro oba trest smrti, protože prý sběhli k nepříteli a chtěli v jeho službách provádět činy ke škodě rakouské armády. Štorch byl jako zběh a velezrádce odsouzen k smrti šibenicí.

(...) Když se o popravě dozvěděl italský generál Graziani, vyžádal si svolení vyšších velitelství, aby za odvetu italská děla střílela na Rivu, což také bylo ještě téhož dne vykonáno.

Zdroj: Bednařík, F. V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918, Praha, Památník odboje, 1927, s. 851-853

- Popiš stručně aféru Aloise Štorcha na základě DOK 9B (strana vyšetřovatelů (stát) a vyslychaného, důvod odsouzení, co ho usvědčilo, rozsudek).
A. Štorch, výzvědčík v italském vojsku byl při výkonu zajat rakouskými vojáky a následně vyslychán a odsouzen jako zběh a velezrádce. Usvědčily ho původem italské věci v jeho zavazadle.
- O čem vypovídá obraz A. Zeyera: Riva?
O bombardování a demolování města.
- Spoj logicky citace z levého sloupce s charakteristikami z pravého sloupce:

...Štorch odmítl pokrmy a nápoje, které mu byly nabízeny, a jen prosil vojenského kněze, aby pozdravoval jeho matku. Svého činu nelitoval a naopak tvrdil, že konal jen svou vlasteneckou povinnost.

...tvrzení, že Štorch prosil kněze, aby požádal jeho jménem za odpuštění představené a kamarády, jimž svým činem způsobil škody...

Letáky shazované rakouskými letci nad italskými zákopy

Líčení legionáře, protirakousky smýšlejícího čs. vojáka

Zdroj: Bednařík, F. c. d., s. 853-854

DOK 10: Angelo Zeyer a muzeum v Roveretu

K součinnosti byl také vyzván Památník odboje, jenž v jedné z nejkrásnějších síní vytvořil zásluhou malíře Angela Zeyera důstojné čs. oddělení. O udržování naší síně se za podpory Památníku odboje stará správa musea s nesmírnou péčí. Museum bylo otevřeno 12. října 1921 za přítomnosti italského krále. Tím slouží čs. oddělení válečného musea v Roveretu nejen k uctění památky mrtvých a zvěčnění činů italské legie, ale tak k propagaci znalosti o československém národě za hranicemi.

Zdroj: Bednařík, F. V boj! Kronika čsl. legie v Itálii 1915-1918, Praha, Památník odboje, 1927, s. 916

- Jak se jmenuje organizace pečující o muzeum a koho pověřila jeho vyzdobením? Kolik let uplynulo od konce války, když bylo muzeum otevřeno? Památník odboje pověřil Angela Zeyera o vyzdobení muzea. Zeyer měl již zkušenost např. s organizací a výzdobou kanadského pavilonu na výstavě v Gentu roku 1913. Po téměř 3 letech od konce války se muzeum v Roveretu otevřelo.
- V jakém městě se muzeum nachází a jaký je jeho účel? Muzeum v Roveretu má za úkol informovat o čs. vojácích potažmo čs. národě.

Shrnutí:

- Vyjmenuj fronty a bojiště, kde bojoval Angelo Zeyer a ukaž je na mapě:
 1. ...krakovská..fronta
 2.srbská.....fronta, bitva o ...Lovčen.....
 3.italská.....fronta
- Na které frontě působil jako legionář? Které evropské země Zeyer navštívil? Jak se podílel na tom, aby se Evropané (Italové) seznámili s čs. legionáři a tím vlastně s novým čs. národem?

Na italské frontě Zeyer podporoval mj. kulturní vyžití pěchoty. Z jeho předválečných cest jmenujme především ty do Belgie, Nizozemí, Dalmácie, Itálie, Francie, Anglie a Skotska. Organizoval otevření a výzdobu čs. válečného oddělení vojenského muzea v Roveretu roku 1921. Italové, ale i další cizinci, se tak mohli seznámit s činností čs. armádního sboru, potažmo s nově vzniklým čs. státem.
- Myslíš, že byl Zeyer dobrým velitelem svých vojáků? Jaký by vůbec měl být, podle tebe, správný vojenský důstojník? Můžeme vytušit, že Jan Angelo, jakožto umělec, se svými podřízenými soucítil. Dbal o to, aby se vojáci ušlechtilě bavili. Získal peníze pro bratry Kopecké, aby si mohli opatřit loutky. Ti pak hráli divadlo pro čs. legionáře. Mezi vlastnosti správného vojáka bezpochyby patří: statečnost, poslušnost, osobní příklad, čest a milosrdenství.

